

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstuen
0301 Oslo
Att.Rune Moe

Kontakt saksbehandler

Annette Fosså, 51 56 89 20

Uttale til høring - Søknad om forlenget byggefrist for Frøytlog kraftverk, Sokndall kommune

Ny kunnskap om forekomst av elvemusling i Sokndalsvassdraget og positive miljø-DNA resultater som indikerer at elvemuslingen også finnes i Ålgårdselva, må etter Statsforvalterens vurdering utløse krav om ny kartlegging av elvemuslingens utbredelse og produksjonsforhold innenfor Ålgårdselva. Dersom ny kartlegging av elvemusling viser at produksjonsforholdene for elvemusling i Ålgårdselva vil kunne påvirkes av tiltaket, må det tas en vurdering av om gitt konsesjon bør frafalle. Som et minimum bør minstevannføringskrav revurderes opp mot elvemuslingens krav til livsmiljø.

Sett i lys av at laksen nå er på rødlista, må den negative påvirkningen tiltaket vil kunne få for laksefisk vurderes på nytt og ses på i lys av ny informasjon om verdien av de berørte delene av elva og laksen som vertsfisk for elvemuslingen i vassdraget. Dersom konsesjonen opprettholdes, må det på bakgrunn av ovennevnte forhold, tas en ny vurdering av muligheten for å ta i bruk spaltetrapp, som sikrer vandringsmuligheter for laksefisk i alle årsklasser.

Vi viser til søknad om forlenget byggefrist for Frøytlog kraftverk, oversendt på begrenset høring i brev av 20.04.2022.

Bakgrunn

Dalane Kraft AS fikk konsesjon ved kgl.res. av 13.2.2015 til bygging av Frøytlog kraftverk og til regulering av tre vann, med vilkår om 5 års byggefrist. Dalane Kraft AS fikk deretter tillatelse til å utelate Linborgvatnet fra utbyggingsplanene ved ny kgl.res. av 15.5.2018.

I august 2020 søkte Dalane Kraft AS Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) om forlenget byggefrist, etter byggefristens utløp. NVE opplyser om at konsesjoner gitt etter vassdragsreguleringsloven ikke faller automatisk bort etter at byggefristen utløper, slik som er tilfellet i tillatelser gitt etter vannressursloven. NVE sender derfor søknaden på begrenset høring. NVE ønsker tilbakemelding på en eventuell fristforlengelse, samt om det er kommet noen nye momenter i saken som bør vurderes før en eventuell fristutsettelse gis.

Statsforvalterens vurdering

Nytt kunnskapsgrunnlag foreligger - Behov for å innhente mer kunnskap

Som NVE selv viser til i sitt oversendelsesbrev, har Statsforvalteren i Rogaland tidligere i år sendt over informasjon om nye kartleggingsarbeider gjennomført i vassdraget. Etter tips om funn av den rødlistede elvemuslingen (VU-sårbar¹) i Sokndalsvassdraget i perioden 2013-2015, ble det i 2016 bekreftet funn av elvemusling i Soknas hovedløp nedstrøms Prestbru². På grunn av dårlige kartleggingsforhold, ble deler av Sokna nedstrøms Prestbru undersøkt på nytt i 2018. Det var svært lav vannføring dette året, og gode kartleggingsforhold. Dette førte til at det ble funnet og lengdemålt flere hundre muslinger, og på denne bakgrunn ble det anslått et bestandsestimat på mellom 5500-6000 individer av elvemusling i Sokna³. Vi trodde lenge at elvemuslingen i vassdraget var utdødd grunnet forsurening. Mye tyder nå på at elvemuslingen i Sokna har laks som funksjonell vertsfisk, og at rekrutteringen hos elvemuslingen først kom tilbake når laksen kom tilbake i vassdraget tidlig på 90-tallet som følge av kalkingsarbeidet. Med en rekrutterende laksebestand fikk elvemuslingens larver igjen vertsfisk å leve på. Aktuell kartleggingsrapport er vedlagt til orientering.

Som en forlengelse av funnet av en rekrutterende elvemuslingbestand, ble det i 2019 tatt miljø-DNA analyser i alle sidegreinene i Sokndalsvassdraget. Dette for å ta en første utsjekk for mulig forekomst av elvemusling i øvrige deler av vassdraget. Rapporten fra miljø-DNA analysene⁴, viste at det med stor sannsynlighet er elvemusling i Ålgårdselva, sidegreinen av Sokndalselva hvor Frøytlog kraftverk er planlagt utbygd. Den øverste stasjonen for miljø-DNA analyse i Ålgårdselva ligger ved Sandbekk. Den positive prøven her indikerer at elvemuslingen finnes i elvestrekningen oppstrøms Sandbekk. Det er ikke gjennomført kartlegging i felt for å finne ut hvor elvemuslingen faktisk finnes, men vi har opplysninger om funn av elvemusling i Ålgårdselva i 2018 (John Kapstad pers. medd.). Kunnskapsgrunnlaget om forekomst av elvemusling i Ålgårdselva er mangelfullt. Statsforvalteren vurderer derfor at det er behov for å innhente ny kunnskap om elvemuslingens utbredelse og produksjonsforhold (inkludert rekruttering) innenfor Ålgårdselva. For å vurdere tiltakets virkninger på elvemusling mener vi at kartleggingen må omfatte elvestrekningen overfor tiltaket, i tiltaksområdet og nedenfor tiltaket. Hvis tiltaket påvirker fisketetthet og/eller vandringsmuligheter for ungfisk og voksen laks vil elvemusling også kunne påvirkes på elvestrekninger overfor tiltaket, selv om selve tiltaket ikke påvirker vannføringsforhold oppstrøms tiltaket. Dersom ny kartlegging av elvemusling viser at produksjonsforholdene for elvemusling i Ålgårdselva vil kunne påvirkes av

¹ Bakken T, Olsen KM og Skahjem N (24.11.2021). Bløtdyr: Vurdering av elvemusling Margaritifera (Margaritifera) margaritifera for Norge. Rødlista for arter 2021. Artsdatabanken. <https://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/16719>.

² Sandaas, K. og Enerud, J. 2016. Kartlegging av elvemusling Margaritifera margaritifera i Sokna. Sokndal kommune, Rogaland fylke 2016. 12 sider.

³ Sandaas, K. og Enerud, J. 2018. Utbredelse og bestandsstatus hos elvemusling Margaritifera margaritifera i Sokna. Soknedal kommune, Rogaland fylke 2018. 16 sider.

⁴ Fossøy et al. 2019. Analyser av miljø-DNA for påvisning av elvemusling. NINA prosjektnotat 195.

tiltaket, må det tas en vurdering av om gitt konsesjon bør frafalle. Som et minimum bør minstevannføringskrav revurderes opp mot elvemuslingens krav til livsmiljø.

I 2018 ble Sokndalsvassdraget habitatkartlagt etter metodikken i Håndbok for miljødesign i regulerte laksevassdrag⁵. Rapporten viser blant annet at de beste skjulområdene for ungfisk av laks som ble målt i Sokndalsvassdraget var på elvestrekningen mellom Botnavatnet og Frøytlog (se figur 8 på side 19 i rapporten). Dette er også et område med mange registrerte gyteområder. Det er registrert flere gyteområder oppstrøms Botnavatnet (se figur 9 på side 21 i rapporten). Se habitatkart på side 36 i rapporten for en samleoversikt over gyteområder og skjulforhold i den berørte delen av Sokndalsvassdraget. Det aktuelle området har derfor meget høy verdi som økologisk funksjonsområde for laks. I nyeste rødliste for arter fra 2021, er laksen for første gang kommet inn på rødlista som nær truet (NT)⁶. Den negative påvirkningen tiltaket vil kunne få for laksefisk, må derfor slik vi ser det vurderes på nytt og ses på i lys av ny informasjon om verdien av de berørte delene av elva og laksen som vertsfisk for elvemuslingen i vassdraget.

Elvemuslingen er helt avhengig av de yngste årsklassene av vertsfisk for å kunne fullføre sin livssyklus. Det nasjonale målet for forvaltningen av elvemusling er at alle nåværende populasjoner skal opprettholdes og sikres en tilfredsstillende rekruttering, slik at vi får livskraftige populasjoner i hele Norge⁷. Etableringen av en kulpetrapp med ½ meters fall mellom kulpene, som er besluttet at skal tas i bruk ved utløpet av Botnavatnet, vil ikke sikre fiskevandring av alle årsklasser forbi terskelen som skal etableres. Endret vannføringsregime nedstrøms Botnavatnet kan, som tidligere påpekt i saken, medføre at laksen ikke lenger klarer å forsere et elveparti like oppstrøms Frøytloghølen. Dette vil samlet sett føre til at de øvre delene av vassdraget blir lite tilgjengelig for laksefisk. De viktigste skjulområdene for ungfisk av laks i vassdraget vil med stor sannsynlighet utgå, og dersom det finnes elvemusling i disse øvre delene mister de tilgang på vertsfisk og muligheten for reproduksjon. På bakgrunn av ovennevnte forhold, må det etter Statsforvalterens vurdering tas en ny vurdering av muligheten for å ta i bruk spaltetrapp, som sikrer vandringsmuligheter for laksefisk i alle årsklasser. En spaltetrapp vil også sikre oppvandring av ål i Ålgårdelva. En endring av konsesjongitt minstevannføring bør vurderes dersom vannføringen fortsatt er til hinder for valg av spaltetrapp.

Ålen har fått endret status i norsk rødliste for arter fra sårbar (VU) i 2015 til sterkt truet (EN) i 2021⁸. Den har endret kategori som følge av en reduksjon i populasjonsstørrelse, hvor overbeskatning her peker ut som hovedårsak, med vassdragsreguleringer som en av flere øvrige avgjørende påvirkningsfaktorer. Selv om vassshalemosen har gått fra sårbar (VU) i Norsk rødliste for arter fra 2010 til nær truet (NT) i 2021, er det i beslutningsgrunnlaget for rødlistestatus vist til en forventet nedgang i bestanden som følge av utbygging av minikraftverk og tilsvarende utbygginger. En utbygging som denne vil som tidligere nevnt ha en negativ påvirkning på bestanden, og være en del av bit-for-bit nedbyggingen av artens habitat.

⁵ Skoglund et al. 2019. Kartlegging av habitatforhold for laksefisk i Sokndalsvassdraget 2018. Norce Miljø, LFI-rapport nr. 322. 51 s.

⁶ Hesthagen T, Wienerroither R, Bjelland O, Byrkjedal I, Fiske P, Lynghammar A, Nedreaas K og Straube N (24.11.2021). Fisker: Vurdering av laks *Salmo salar* for Norge. Rødlista for arter 2021. Artsdatabanken. <https://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/8149>.

⁷ Larsen, B. M. 2018. Handlingsplan for elvemusling (*Margaritifera margaritifera* L.) 2019-2028. Miljødirektoratet rapport M-1107 | 2018. 64 s.

⁸ Hesthagen T, Wienerroither R, Bjelland O, Byrkjedal I, Fiske P, Lynghammar A, Nedreaas K og Straube N (24.11.2021). Fisker: Vurdering av ål *Anguilla anguilla* for Norge. Rødlista for arter 2021. Artsdatabanken. <https://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/1381>.

Oppsummering

Ny kunnskap om forekomst av elvemusling i Sokndalsvassdraget og positive miljø-DNA resultater som indikerer at elvemuslingen også finnes i Ålgårdselva, må etter Statsforvalterens vurdering utløse krav om ny kartlegging av elvemuslingens utbredelse og produksjonsforhold innenfor Ålgårdselva. Dersom ny kartlegging av elvemusling viser at produksjonsforholdene for elvemusling i Ålgårdelva vil kunne påvirkes av tiltaket, må det tas en vurdering av om gitt konsesjon bør frafalle. Som et minimum bør minstevannføringskrav revurderes opp mot elvemuslingens krav til livsmiljø.

Sett i lys av at laksen nå er på rødlista, må den negative påvirkningen tiltaket vil kunne få for laksefisk vurderes på nytt og ses på i lys av ny informasjon om verdien av de berørte delene av elva og laksen som vertsfisk for elvemuslingen i vassdraget. Dersom konsesjonen opprettholdes, må det på bakgrunn av ovennevnte forhold, tas en ny vurdering av muligheten for å ta i bruk spaltetrapp, som sikrer vandringsmuligheter for laksefisk i alle årsklasser.

Med hilsen

Cathrine Stabel Eltervåg (e.f.)
ass. fylkesmiljøvernssjef

Annette Fosså
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg

- 1 Vedlegg - Sandaas og Enerud, 2018 - Utbredelse og bestandsstatus elvemusling i Sokna

Kopi til:

Dalane vannområde

Sokndal kommune

Rogaland fylkeskommune

Sokndal elveeigarlag

Gamleveien 20

Postboks 130

4380

4001

Hauge I Dalane

Stavanger